

2-TOM, 4-SON

XOM ASHYONI SAQLASH SHAROITLARI

Qodirov Shaxobiddin Urol o'g'li, Jizzax politexnika instituti, asissent
Toshpo'latova Aziza Abdimurot qizi talaba, 315-21 guruhi

Annotatsiya: Ushbu maqolada mo'yna xom-ashyosini konservalash usullari, ularni saqlash tartibi va usullari, konservalashda qo'llaniladigan kimyoviy preparatlar. va antiseptiklar, xom-ashyoni noto'g'ri saqlash oqibatida hosil bo'ladigan nuqsonlar keltirilgan

Tayanch so'zlar: xom-ahyo, qisqa muddatli saqlash, mo'ynali xom ashyo turlari, burmalar, naftalin, omborlar, teri qong'izlari, konservalash usullari, antiseptiklar

Mo'yna, mo'yna va qo'y terisi mahsulotlarini saqlash shartlari va xususiyatlari. Mo'ynali xom ashyoni saqlashni ko'rib chiqaylik, bu qisqa muddatli yoki uzoq muddatli bo'lishi mumkin. Xom ashyoni qisqa muddatli saqlash bir oydan ortiq bo'lmagan muddatga hisoblanadi. Konservalashning quruq usullaridan foydalangan holda terilar uchun uzoq muddatli saqlashning maksimal muddati 2 yildan, ho'l-tuzlangan va kislota-tuzli saqlash usullaridagi xom ashyo uchun - 1,5 yildan oshmasligi kerak (ikki qish va bir yoz mavsumi). Kam yog'sizlangan, quritilgan, kuya lichinkalari yoki teri qo'ng'izlari bilan ifloslangan yoki bakterial ifloslanishga shubha qilingan terilar uzoq vaqt davomida saqlanishi mumkin emas, ular birinchi navbatda qayta ishlashga yuboriladi. Ho'l tuzlangan konserva xomashyosi sovuq mavsumda 4-10 °C dan yuqori bo'lmagan haroratda uzoq muddatli saqlash uchun yuboriladi, boshqa vaqtlarda - faqat xom ashyoni saqlash uchun xona + dan yuqori bo'lmagan haroratgacha sovutilgan bo'lsa. 5°C. Nam tuzlangan it terilari uzoq muddatli saqlash uchun saqlanmaydi.

Mo'ynali xom ashyo turlari, saqlash usullari va standart sifat gradatsiyalari bo'yicha alohida saqlanadi. Xom-ashyo zahiralari kam bo'lsa, har xil turdagi va saqlash usullaridagi terilarni aralashtirmasdan, bir nechta tizmalar, ranglar, o'lchamlar, navlar va nuqsonlar guruhining terilarini birlashtirishga ruxsat beriladi. Past navli terilar ushbu turdagi qolgan xom ashyolardan alohida saqlanadi (past navli terilarga navi 25% va undan kam bo'lgan terilar, qorako'l mo'ynalari esa 13% va undan kam navli terilar kiradi). Qimmatbaho turdagi terilar ilgichlarga osilgan yoki yopiq kontrplak qutilarga yoki tokchalarga joylashtirilgan karton qutilarga joylashtirilgan. Quyon, marmot, mayda kemiruvchilar va saqlash uchun mo'ynali xom ashyo kabi arzon mo'ynali turlarning terilari poldan kamida 10 sm balandlikdagi tokchalarga qo'yiladi. Bu holda terilar qoziq qilib qoziq qilib yoki oldindan

2-TOM, 4-SON

qo'yiladi. -bo'g'implarga bog'langan va (yoki) qoplarga o'ralgan va alohida bo'limlarga (hujayralarga) joylashtirilgan. Plastik qoplarga solingan dengiz hayvonlarining nam tuzlangan terilari bochkalarda saqlanadi. Barcha turdagi quruq konserva xomashyosi turli konstruksiyadagi idishlarda saqlanishi mumkin. Saqlash joyi etarli bo'lmasa, nostandart qo'y terisini asfaltlangan maydonlarda soyabon ostida saqlashga ruxsat beriladi. Bunday holda, xom ashyo kamida 20 sm balandlikdagi stendlarga joylashtiriladi va tarpaulin bilan qoplanadi. Xom ashyoni yog'ingarchilikdan himoya qilish uchun qo'shimcha vosita sifatida polietilen plyonkadan foydalanishga ruxsat beriladi.

Xom ashyoni hasharotlar ta'siridan himoya qilish uchun profilaktika va majburiy (hasharotlar paydo bo'lgan taqdirda) dastgoh binolari va xom ashyoni xlorofos, diklorvos yoki boshqa insektitsidlardan foydalanish bo'yicha ko'rsatmalarga muvofiq dezinseksiya qilish amalga oshiriladi. Nam tuzlangan va kislota-tuz konserva xom ashyosini saqlashda tuz qo'shiladi. Qo'y terisi apron yoki ochiq usulda yotqiziladi, har bir teriga natriy xlorid va antiseptiklar aralashmasi: natriy geksaftorsilikat yoki paradiklorbenzol qo'shiladi. Quruq konserva xomashyosini saqlashda ularga naftalin yoki paradiklorbenzol sepiladi: yangi quruq xom ashyo – soch va teri tomondan, quruq tuzlangan va tuzlangan – soch tomondan. Qimmatbaho mo'yna turlarini saqlashda insektitsidlar qo'llaniladi, sumkalar yoki qog'oz qoplarga qadoqlanadi.

Nam tuzlangan va kislota-tuzli konservalangan mo'ynali xom ashyoni saqlashda sovutgichli xonadagi harorat 0 dan +5 °C gacha bo'lishi kerak; sovutish moslamasisiz - 20 °C dan yuqori emas; havoning nisbiy namligi 70-80%, namlik 70% dan past bo'lsa, xom ashyo to'plami kuchli tuz eritmasi bilan namlangan bo'yra yoki xalta bilan qoplangan. Yangi quruq va quruq tuzlangan konserva, shuningdek tuzlash uchun xom ashyoni saqlashda sovutgichli xonadagi harorat 0 dan +10 °C gacha, sovutgichsiz -10 dan -10 gacha bo'lishi kerak. +25 °C, nisbiy namlik 55-65 %. Har bir omborxonada xonasida havo harorati va nisbiy namligi nazorat qilinadi; psixrometr ko'rsatkichlari jurnalga yoziladi (yozda har kuni, qolgan davrda esa haftada 1-2 marta). Kam nisbiy havo namligida xonadagi zamin suv bilan puskurtulerek namlanadi. Nam xonalarni quritish uchun ularni quruq havoda ventilyatsiya qiling. Ko'tarilgan havo haroratida sovutish moslamalari bo'lmagan xona ertalab ventilyatsiya qilinadi.

Yangi quruq va quruq tuzlangan konserva, shuningdek tuzlash uchun xom ashyoni saqlashda sovutgichli xonadagi harorat 0 dan +10 °C gacha, sovutgichsiz -10 dan -10 gacha bo'lishi kerak. +25 °C, nisbiy namlik 55-65 %. Har bir omborxonada xonasida havo harorati va nisbiy namligi nazorat qilinadi; psixrometr ko'rsatkichlari jurnalga yoziladi (yozda har kuni, qolgan davrda esa haftada 1-2 marta). Kam nisbiy havo namligida xonadagi zamin suv

2-TOM, 4-SON

bilan püskürtülerek namlanadi. Nam xonalarni quritish uchun ularni quruq havoda ventilyatsiya qiling. Ko'tarilgan havo haroratida sovutish moslamalari bo'lmagan xona ertalab ventilyatsiya qilinadi.

Shtapellarda saqlanadigan xom ashyoning holati xona ichidagi va stend ichidagi haroratlarni solishtirish orqali nazorat qilinadi. Stak ichidagi harorat uni yotqizish paytida unga kiritilgan maxsus oluklarga o'rnatilgan termometrlar bilan o'lchanadi. Termometr ko'rsatkichlari jurnalda maydan sentyabrgacha, shu jumladan har ikki kunda bir marta qayd etiladi; mart, aprel, oktyabr, noyabr oylarida - har hafta; dekabr dan fevralgacha - har ikki haftada bir marta. Agar hafta davomida ichki stack haroratining o'sish tezligi xona haroratining o'sish tezligidan oshsa, u holda stek xavfli hisoblanadi va demontaj qilinadi. Mo'yna va qo'y terisi-mo'ynali kiyimlarini markalash GOST 19878-74 "Mo'ynali kiyimlar, mo'yna va qo'y terisi-mo'ynali kiyimlari" talablariga muvofiq amalga oshiriladi. Yorliqlash, qadoqlash, tashish, saqlash. Mo'yna, mo'yna va qo'y terisi mahsulotlarini markalash quyidagi usullar bilan amalga oshiriladi:

1. individual tafsilotlarni qo'llash;
2. muhr bosish;
3. mahsulotni, nazorat yorliqlarini, mato lentasini biriktirish.

Teri, mo'yna va qo'y terisi mahsulotlari ular uchun belgilangan sifat ko'rsatkichlariga muvofiq markalanadi: tizmasi, rangi, kumush guruhi, hajmi, navi, nuqsonlar (nuqsonlar) guruhi va amaldagi standartlar va texnik shartlarda nazarda tutilgan boshqalar. Teri, mo'yna va qo'y terisi bir xil partiyalarda to'plamlarga, paketlarga, juftlarga va to'plamlarga yig'ilishi kerak:

- mahsulot nomi bo'yicha;
- mo'yna turi;
- qayta ishlash turi;
- turi;
- sifat;
- uslub, model;
- hajmi;
- o'sish.

Terilar ochilmagan holda o'ram va bog'lamlarga o'raladi yoki umurtqa pog'onasining o'rta chizig'i bo'ylab sochlari ichkariga qarab oldindan buklanadi (qo'y terisi, qalpoq, taycha, mo'ynali muhr, dengiz otteri, dengiz hayvoni, ayiq). Paketdagi yuqori va pastki terilar charm matoni tashqariga qaratib katlanmalidir. Teri, mo'yna va qo'y terisi mahsulotlarini, teri qismlarini va qopqoqlarni qadoqlash qadoqlash materiallarida amalga

2-TOM, 4-SON

oshirilishi kerak. Qadoqlash materiallari sifatida A, B, C, D, D, E markali o‘rash qog‘ozlari ishlatiladi; mumli qog‘oz, suv o‘tkazmaydigan qog‘oz, ikki qatlamli; karton quti. Teri va mahsulotlarni qadoqlashda paxta qoplaridagi naftalin idishlarga joylashtirilishi kerak. Teri va mahsulotlarni qadoqlashda yog‘och qutilar qog‘oz bilan qoplangan. Qutini to‘ldirgandan so‘ng, terilar va mahsulotlar yuqoridan qog‘oz bilan qoplangan.

Transport

Mo‘yna, qo‘y va mo‘ynadan tayyorlangan buyumlar, terilar, teri qismlari, qopqoqlar barcha turdagi transportda tashiladi. Bir shahar va viloyat ichida shaharlararo tashish va tashish uchun qadoqlash materiallari, konteynerlar va konteynerlardan foydalanish kerak. Faqat bitta shahar va viloyat ichida tashish uchun faqat konteynerlardan foydalanish kerak. Tashish vaqtida konteyner to‘liq quvvat bilan to‘ldirilishi kerak. Qutilarga qadoqlangan mahsulotlar qutilar orasidagi bo‘shliqlar juda kam bo‘lgan qutilarga joylashtiriladi. Idishdagi mahsulotlar va terilar shunday joylashtirilishi kerakki, ularning harakatlanish imkoniyati istisno qilinadi.

Saqlash

Teri, mo‘yna va qo‘y terisi buyumlari, teri qismlari va qopqog‘i yopiq, toza, shamollatiladigan, yorug‘liksiz, yog‘ingarchilik va tuproq namligidan himoyalangan xonalarda saqlanishi kerak. To‘g‘ridan-to‘g‘ri quyosh nurlari teriga va mahsulotlarga tushmasligi kerak. Teri, mo‘yna va qo‘y terisi buyumlari, teri qismlari va qopqoqlari 0 dan +8 °C gacha bo‘lgan haroratda va 40-65% nisbiy namlikda saqlanishi kerak.

Ularni -20 dan yuqori haroratda, lekin +30 °C dan yuqori bo‘lmagan va havoning nisbiy namligi 40-70% gacha saqlashga ruxsat beriladi. +23 °C dan yuqori haroratda yoki 65% dan yuqori nisbiy namlikda saqlash 6 oydan oshmasligi kerak.

Teri, mo‘yna va qo‘y terisi buyumlari, teri qismlari va qopqoqlari isitish va isitish tizimlaridan (qurilmalardan) kamida 1 m masofada saqlanishi kerak. Teri va mahsulotlarni kuya, charm qo‘ng‘iz va neylon qo‘ng‘izlardan himoya qilish uchun insektitsidlardan foydalanish kerak. Ular orasida naftalin va “Antimol” preparati mavjud. Agar burmalar kuya yoki teri qo‘ng‘izlari bilan kuchli zararlangan bo‘lsa, fumigatsiya qilish kerak. Fumigatsiyani amalga oshirish uchun yaxshi muhrlangan izolyatsiyalangan saqlash xonasi talab qilinadi. Teri, mo‘yna va qo‘y terisi mahsulotlarini, teri va latta qismlarini tokchalarda, qutilarda yoki yumshoq idishlarda saqlashda teri yoki mahsulotlar orasiga qo‘yilgan paxta qoplarga yoki qog‘oz qoplarga qadoqlangan naftalindan foydalanish kerak. Teri yoki ularga qadoqlangan mahsulotlar bilan qutilar yog‘och pollarga joylashtiriladi. Zamin ustidagi taxta balandligi kamida 100 mm bo‘lishi kerak. To‘plamlar, o‘ramlar, to‘plamlar, qutilar, qoplar va qadoqsiz mahsulotlar javon va qafas tokchalarida, o‘ralgan holda yoki osilgan holda

2-TOM, 4-SON

saqlanadi (o'ramlar, qorako'l, qo'y va mo'ynali ustki kiyimlar, ayollar mo'ynali bosh kiyimlardan tashqari). Qadoqlangan buyumlar va omborlarning tashqi devorlari orasidagi masofa kamida 0,5 m bo'lishi kerak. Naftalinni almashtirish tavsiya etiladi. Naftalinni kamida ikki-uch oyda bir marta, Antimolni - oyiga bir marta almashtirish tavsiya etiladi. Mo'ynali kiyimlardan mahsulotlarni naftalin va Antimol bilan sepish tavsiya etilmaydi. Uzoq muddatli saqlash vaqtida, ayniqsa issiq mavsumda, mahsulotlar vaqti-vaqti bilan (kamida ikki-uch haftada bir marta) saralanadi va chayqatiladi, kuya lichinkalari shakllanishiga yo'l qo'ymaydi.

FOYDALANALIGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Temrova MI. Tarmoq kimyosi va texnologiyasi. Darslik. -T.: Dizayn-press, 2013. -328 bet.
2. T.J.Qodirov, A.Y.Toshev. Charm va mo'ynani pardoqlash. Darslik. - T.: Adabiyot uchqunlari, 2018. -198 bet.
3. Чурсин В. И. Теоретические основы и практика новых нетрадиционных технологий кожевенного производства [Электронный ресурс] электронная библиотека диссертаций URL: <https://www.dissercat.com> content teoreticheskie-osnovy-i-praktika-novykh-netraditsionnykh-tekhnologii-kozhevennogo-proizvodst (дата обращения: 20.07.2020)
4. Чернов Н.В. Технология производств кожи и меха. - Москва: Легкая индустрия, 1946. 350 с.
5. Реусова Т.В., Горбачева М.В., Новиков М.В. Оценка качества и поиск нового подхода к сортировке невыделанных шкур северного оленя для рационального их использования и переработки. Ветеринария, зоотехния и биотехнология. 2019. № 7. С. 41-48.
6. Пухова И.Д., Горбачева М.В., Сухина Т.В. Характеристика современного оленеводства российской федерации: перспективы и вектор развития отрасли. Актуальные проблемы ветеринарной медицины, зоотехнии и биотехнологии. Сборник научных трудов Международной учебно-методической и научно-практической конференции, посвященной 100- летию со дня основания ФГБОУ ВО МГАВМиБ - МВА имени К.И. Скрябина. 2019. С. 414-417.

